

Школьная планета

НЕ БУДЬ ЧУЖЫНЦАМ НА СВАЁЙ ПЛАНЕЦЕ!

№ 8 (46) КРАСАВІК 2018

Выданне ДУА “Сярэдняя школа № 2 горада Березіно” Мінскай вобласці

СПЕЦВЫПУСК

**75
гадоў
Жатынскай
трагедыі**

Дваццаць шэсць каміноў,
Дваццаць шэсць каміноў,
Дваццаць шэсць
і далёкіх,
і блізкіх мне сноў.
Ды пывуць і крычаць
нада мной груганы,
Што не сны — каміны.
О, не сны — каміны!
На халодным граніце
ляжыць цішыня,

Толькі крык груганоў
аніяк не суняць.
І ў вачах загараюцца раптам кастры,
А з кастроў —
невыносныя стогны і крык.
Дваццаць шэсць тых кастроў,
Дваццаць шэсць тых кастроў,
А ў кастрах мы,
жывыя,
заместа дроў.

Сяргей Законнікаў

berezino2.school.by vk.com/club59543714 № 46, красавік 2018 г.

Для Беларусі сакавіцкія дні 2018 гады адзначаны сумнай датай: 75 гадоў таму на Зямлі не стала Хатыні. Знікла ціхая ветляя беларуская вёсачка. Ад рук нацыстаў загінулі амаль усе яе жыхары. У Хатыні жылі звычайныя беларускія

сяляне, апрацоўвалі зямлю, вырошчвалі збожжа, бульбу, стагавалі сена, гадавалі дзяцей, спраўлялі вяселлі і святы, марылі пра будучыню, якая для іх не наступіла. Хатынь - не проста старонка Вялікай Айчыннай вайны, гэта знак вялікай трагедыі, наш боль.

Трагедыя напаткала Хатынь у сонечны дзень 22 сакавіка 1943 года. У гэты дзень для аднаўлення пашкоджанай партызанамі паміж Пleshчаніцамі і Лагойскам лініі сувязі былі накіраваны два ўзвода 1-й роты 118-га паліцэйскага ахоўнага батальёна. Пад'ехаўшы да месца абрыву, паліцаі патрапілі ў засаду, арганізаваную партызанскім атрадам «Мсцівец». Партызаны абстралялі аўтакалону фашыстаў. У перастрэліцы, пасля якой партызаны адступілі, быў забіты нямецкі шэф-камандзір роты гаўптман Ганс Вельке. Гэты выпадак аказаўся асаблівым для фашысцкіх захопнікаў, бо яго вынік выходзіў за рамкі радавога бою з партызанамі. Забіты нямецкі афіцэр Ганс Вельке быў шырока вядомы ў Германіі. У даваенны час ён быў спартсменам. Сусветную вядомасць яму прынесла Алімпіяда 1936-га, якая як раз і праходзіла ў Германіі. На ёй Ганс ўсталяваў сусветны рэкорд у штурханні ядра і стаў першым у гісторыі немцам, які атрымаў алімпійскую ўзнагароду ў лёгкай атлетыцы. Спартсмен адразу ж атрымаў асабістае віншаванне ад Гітлера і быў удастоены афіцэрскага чыну. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, на перадавую Вельке не трапіў, а быў накіраваны на большы ціхую вайсковую пасаду - камандзірам адной з рот 118-га паліцэйскага батальёна. Пасля інцыдэнту з Лагойска быў выкліканы спецбатальён на чале са штурбанфюрэрам Оскарам Дзірлевангеру. Па пакінутых на сакавіцкім снезе слядах партызан фашысцкія захопнікі прыйшлі ў акружаную лесам Хатынь.

**ПАМ'ЯЦЬ
БЕЛАРУСІ**

Дом, у якім утульна ўсім!

Трагедыя Хатыні

Ні ў чым не вінаватым людзям з вёскі Хатынь фашысты вынеслі смяротны прысуд. З дамоў у вёсцы фашысты выгналі старых, дзяцей, жанчын і мужчын. Хворых і нямоглых падштурхоўвалі прыкладамі. Сагналі ўсіх у хлеў, у якім калісьці захоўвалася сена. Сюды прывялі сем'і Іосіфа і Ганны Бараноўскіх з 9 дзецьмі, Аляксандра і

Аляксандры Навіцкіх з 7 дзецьмі. У хлеў прыгналі Веру Яскевіч з сямітыднёвым сынам Талікам. Разам з жыхарамі Хатыні ў хлеў прыгналі жыхара вёскі Юркавічы Антона Кункевіча і жыхарку вёскі Камена Крысціну Слонскую, якія апынуліся ў гэты час у Хатыні.

Дарослыя, як маглі, супакойвалі дзяцей, але трывога з кожнай хвілінай усё мацней ахоплівала іх. Замкнёныя ўнутры, яны не ведалі, што рабілася звонку. У гэты час некалькі салдат абкладвалі сцены адрыны саломай, лілі бензін і палілі запалкі. Драўляны хлеў імгненна загарэўся. У дыме задыхаліся і плакалі дзеці. Дарослыя спрабавалі выратаваць дзяцей. Пад націскам дзесяткаў чалавечых цел не вытрымалі і ўпалі дзверы. У падпаленай вопратцы, ахопленыя жахам, людзі кінуліся бегчы, але тых, хто вырываўся з палымя, фашысты расстрэльвалі з аўтаматаў і кулямётаў.

Сакавіцкі дзень 1943 года стаў апошнім для 149 хатынцаў, з іх 75 дзяцей да 16-гадовага ўзросту. У палымі зніклі 26 дамоў. На месцы лясной вёскі засталіся сіратліва тырчаць коміны ды папялішчы.

Шэсць чалавек прызнаны сведкамі хатынскай трагедыі: адзіны дарослы сведка і пяцёра дзяцей.

Паскакаў на кані ў суседнюю вёску 13-гадовы Аляксандр Жалабковіч. Схаваліся брат і сястра Яскевічы - Уладзімір (13 гадоў) і Соф'я (9 гадоў). Траім хатынцам было наканавана выжыць, выбраўшыся з палаючага хлява: 7-гадовому Віктару Жалабковічу, 12-гадовому Антону Бараноўскаму і 56-гадовому Іосіфу Іосіфавічу Камінскаму.

**ПАМ'ЯЦЬ
БЕЛАРУСІ**

Цяжкія ўспаміны

"У 1943-м мне было каля сямі гадоў. Можна, крыху больш. Да гэтага часу не ведаю, калі нарадзіўся. Дакументы жа згарэлі. Ды і не памятаю нічога да таго страшнага дня. Як быццам нехта ўзяў і адным махам сцёр усе з памяці. Нават бацькоў. Спрабую ўгадаць хаця б іх, але не атрымліваецца.

У сям'і было чацвёра дзяцей: два браты, сястра і я - самыя малодшыя. Тое, што адбылося з Хатынню, цяжка было прадказаць. Усё здарылася нечакана. У гэты дзень у вёсцы былі партызаны. Мы з бацькам пайшлі на ток - ён рэзаў сечку, а я катаўся на арэлях, якія тата змайстраваў для мяне. І раптам пачуліся стрэлы, некалькі выбухаў. Партызан, які сядзеў побач на стозе сена, спаханіўся, пальнуў у наветра і закрычаў: "Фашысты". Бацька ўзяў мяне за руку, і мы пабеглі дадому. Вярнуліся, замкнуліся і ўсёй сям'ёй спуціліся ў скляпок. Але схавацца ад карнікаў не ўдалося. Спачатку яны проста стукалі, потым выламалі дзверы, вывелі на вуліцу і пагналі ў вялікі калгасны хлёў. Так як наша хата стаяла на самым краі з левага боку, прыйшлося ісці практычна праз усю вёску. Гітлераўцы не шкадавалі нікога. Бачыў, як пад дуламі аўтаматаў яны гналі старых,

жанчын і дзяцей. Ні адзін дарослы не змог схавацца. Толькі траім дзецям - Сашы Жалабковічу, Валодзю Яскевічу і яго сястры Соні - удалося схавацца", - распавядаў у інтэрв'ю для "Знамя юнацтва" ў 2015 годзе Віктар Андрэевіч Жалабковіч.

ПАМ'ЯЦЬ БЕЛАРУСІ

Цяжкія ўспаміны

"Калі гналі, і ўявіць не мог, што нас чакае. Як толькі ўсе вяскоўцы апынуліся ў хляве, фашысты яго замкнулі. Я трымаўся каля маці, мы засталіся ля самых дзвярэй. А браты і сястра разам з бацькам пайшлі ўглыб пабудовы.

Мне было відаць праз шчыліну, як карнікі падносілі каністры з бензінам і аблівалі сцены, падкідвалі сена. Саламаяная страху ўспыхнула імгненна. Усё загарэлася, затрашчала. Як жа ўсе крычалі! Словамі не перадаць. У дыме задыхаліся і плакалі дзеці. Пад націскам дзесяткаў людзей дзверы не вытрымалі і наваліліся. У падпаленай вопратцы, ахопленых ыя жахам, хатынцы спрабавалі бегчы, але дарэмна. Фашысты расстрэльвалі іх з аўтаматаў і кулямётаў. Мы з мамай выскачылі з хлява і патрапілі пад шквал агню. Далёка сысці не атрымалася, упалі. Ад страху прыціснуўся да матчынага цела і адчуў рэзкі штуршок. Гэта была куля, якая забіла маму, а мяне чарканула па плячы. Я сказаў шэптам: мяне параніла. Але ў адказ нічога не пачуў. Вакол чуўся жудасны чалавечы стогн. Я ляжаў тварам уніз і паступова адпаўзаў да мамчыных ног, на ёй ужо гарэла адзенне, а на мне пачала тлець шапка. Не памятаю, колькі праляжаў на зямлі. Калі падняўся, убачыў карнікаў, якія з'язджаюць. Уся вуліца была ў агні. Паўсюль ляжалі абгарэлыя целы. Хтосьці яшчэ рухаўся, хтосьці прасіў піць. Але чым ім тады мог дапамагчы сямігадовы пацан? Каб гэтага не бачыць, хацеў схавацца, але няма дзе. Прабыў так да раніцы, пакуль не прыйшлі жыхары суседніх вёсак", - распавядае цяжкія факты са свайго жыцця Віктар Жалабковіч. "У войску ў мяне "з'явіўся" дзень нараджэння - 7 лістапада. Камандзір упісаў у асабістую справу з нагоды свята. Да гэтага значылася проста другая палова 1934 года", - адзначае жыхар Хатыні.

У жывых пасля трагічных падзей 22 сакавіка застаўся і 12-гадовы Антон Бараноўскі. Ён быў паранены ў нагу разрыўнай куляй, гітлераўцы прынялі яго за мёртвага, што і выратавала жыццё дзіцяці. Абгарэлых, параненых Антона Бараноўскага і Віцю Жалабковіч падабралі і выхадзілі жыхары суседніх вёсак. Пасля вайны дзеці выхоўваліся ў дзіцячым доме г.п. Плешчаныцы. Антон Бараноўскі пазней жыў у Мінску, трагічна загінуў у 1969 годзе.

**ПАМ'ЯЦЬ
БЕЛАРУСІ**

Няскораны чалавек

Адзіны дарослы сведка хатынскай трагедыі 56-гадовы вясковы каваль Іосіф Камінскі, абгарэлы і зранены прыйшоў у прытомнасць позна ноччу, калі фашыстаў ужо не было ў вёсцы. Яму давялося перажыць яшчэ адзін цяжкі ўдар: сярод трупаў аднавяскоўцаў ён знайшоў свайго параненага сына. Хлопчык быў смяротна паранены ў

жывот, атрымаў моцныя апёкі. Ён памёр на руках у бацькі. Гэты трагічны момант з жыцця Іосіфа Камінскага пакладзены ў аснову стварэння скульптуры мемарыяльнага комплексу "Хатынь" - "Няскораны чалавек". Камінскі Іосіф Іосіфавіч пасля вайны жыў у вёсцы Казыры Лагойскага раёна Мінскай вобласці. Да апошніх дзён жыцця прыходзіў у Хатынь. Памёр у 1973 годзе, пахаваны ў Лагойску.

З пратаколу допыту Іосіфа Камінскага, 31 студзеня 1961 года: "...Асуджаныя на смерць людзі, у тым ліку я і члены маёй сям'і, моцна плакалі, крычалі. Адкрыўшы дзверы хлява, карнікі сталі расстрэльваць з кулямётаў, аўтаматаў і іншай зброі грамадзян, але стральбы амаль не было чуваць з-за крыкаў людзей. Я са сваім 15-гадовым сынам Адамам апынуўся каля сцяны. Забітыя грамадзяне падалі на мяне, яшчэ жывыя кідаліся ў агульным натоўпе, нібы хвалі, лілася кроў з параненых і забітых. Абрынуўся падпалены дах, страшныя дзікія крыкі людзей яшчэ больш узмацніліся ... Мне ўдалося з-пад трупаў і падпаленых людзей выбрацца і дапаўзці да дзвярэй. Тут жа адзін з карнікаў ... з аўтамата стрэліў па мне, у выніку я быў паранены ў левае плячо ... Мой сын Адам, абгарэлы, невядома як выскачыў з гумна, але ў метрах 10 ад гумна, пасля стрэлаў, упаў. Я, паранены, каб не страляў па мне карнік, ляжаў без рухаў, прыкінуўшыся мёртвым ... Хутка я пачуў сігнал да ад'езду карнікаў, а калі яны трохі ад'ехалі, мой сын Адам, які ляжаў непадалёк ад мяне, у метрах прыкладна трох, паклікаў мяне да сябе ... Я падпоўз, прыўзняў яго, але ўбачыў, што ён перарэзаны кулямі напалову. Мой сын Адам яшчэ паспеў спытаць: а ці жывая мама? І тут жа памёр".

**ПАМ'ЯЦЬ
БЕЛАРУСІ**

Хатынская званы заклікаюць: "Памятайце, людзі!"

Сёння ні на адной самай падрабязнай геаграфічнай карце не знайсці беларускай вёскі Хатынь Лагойскага раёна, яна была цалкам знішчана. На яе месцы ў 1969 годзе ў памяць ушанавання ахвяр фашызму на тэрыторыі Беларусі быў адкрыты мемарыяльны комплекс "Хатынь". Створаны архітэктурна-скульптурны ансамбль пад адкрытым небам на 54-м кіламетры шашэйнай магістралі Мінск - Віцебск. Ініцыятарам стварэння хатынскага мемарыялу быў першы сакратар ЦК БССР Пётр Машэраў. Мемарыял стаў трагічным сімвалам шматпакутнай Беларусі, увасобіў у сабе боль і смутак загінуўшых. Аўтарамі мемарыяла з'яўляюцца архітэктары Юрый Градаў, Валянцін Занковіч, Леанід Левін і скульптар Сяргей Селіханаў. Комплекс паўтарае планіроўку былой вёскі.

У 2004 годзе, да 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, па даручэнні Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі была праведзена рэканструкцыя Дзяржаўнага мемарыяльнага комплексу "Хатынь". Мемарыяльны комплекс "Хатынь" уключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі.

**ПАМ'ЯЦЬ
БЕЛАРУСІ**

Звыш 9000 спаленых вёсак

Трагедыя Хатыні - ня выпадковы эпізод вайны, а адзін з тысяч фактаў, якія сведчаць аб мэтанакіраванай палітыцы генацыду гітлераўскай Германіі ў адносінах да насельніцтва Беларусі. Страшны лёс знішчэння разам з Хатынню падзялілі звыш 9000 вёсак Беларусі. Некаторыя з іх, спаленыя разам з людзьмі, як і Хатынь, пасля вайны ўжо не былі адноўлены.

У верасні 2010 года стартваў міжнародны праект "Павышэнне статусу жыхароў спаленых вёсак, якія vyrатаваліся". Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь узяў на сябе яго навуковае суправаджэнне. Да 70-годдзя Хатынскай трагедыі сумесна з Беларускай фундам міру была створана электронная база вёсак, спаленых у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Праца па ўдакладненні спісу спаленых вёсак, нападуненні базы інфармацыяй працягваецца.

ДУА "Сярэдняя школа № 2
горада Березіно"
223311
вул. Мультана, 19
Электронная пошта
berezinosch2.edu@tut.by
Сайт школы
berezino2.school.by

Газета "Школьная планета"
выходзіць адзін раз у месяц.
Творчы калектыў клуба "Юны
журналіст": Дудко
Аляксандра, Жук Вольга,
Вайцяховіч Лізавета, Власюк
Марыя, Маркевіч Ірына,
Сямашка Паліна, Маркоўская
Лізавета, Усачова Валерыя